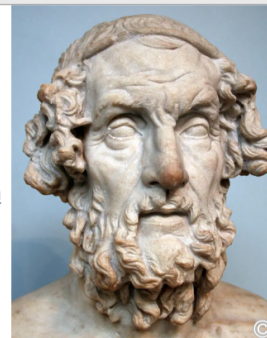

Epos jako gatunek literacki

Epos (epopeja) to jeden z [najstarszych gatunków epiki](#), dominujący do czasu ukształtowania się nowożytnej powieści w XVIII w. Dzieła tego typu ukazywały zazwyczaj dzieje legendarnych lub historycznych bohaterów na tle wydarzeń o [szczególnym znaczeniu dla danej społeczności](#).

Cechy eposu homeryckiego

- Jest dłuższym utworem pisany podniosłym wierszem ([heksametrem](#)).
- Fabuła, mająca charakter epizodyczny, ukazuje losy bohaterów na tle ważnych wydarzeń dziejowych, rozgrywających się zwykle w przeszłości: historycznej bądź legendarnej.
- W akcji występują rozbudowane sceny batalistyczne i pojedynki; pojawiają się elementy cudowne i magiczne.
- Uczestnikami wydarzeń są ludzie i wpływający na ich los bogowie (dwupłaszczyznowość wydarzeń).
- Utwór rozpoczyna się **inwokacją** – rozbudowaną apostrofą, kierowaną do bóstwa (muzy) z prośbą o natchnienie i pomoc w tworzeniu dzieła.
- Narrator jest wszechwiedzący i obiektywny, zachowuje dystans wobec przedstawianych wydarzeń.
- Liczne szczegółowe opisy dają wrażenie rozlewności epickiej. W celu utrzymania uwagi czytelnika stosuje się [retardacje](#).
- Utwór jest pisany uroczystym stylem zawierającym [charakterystyczne dla Homera środki stylistyczne](#).

Homer – rzymska kopia rzeźby z II w. p.n.e

Hefajstos daje Tetydzie nową zbroję dla Achillesa, malowidło czerwonofigurowe na naczyniu, V w. p.n.e.

Retardacja (łac. *retardatio* 'opóźnienie') – figura retoryczna, mająca na celu zwiększenie napięcia u czytelnika poprzez opóźnienie bądź zatrzymanie akcji utworu. Przykładem retardacji w *Iliadzie* jest przeniesienie akcji tuż przed istotnym pojedynkiem Hektora i Achillesa do kuźni Hefajstosa, który na prośbę Tetydy wykuwał zbroję dla Hektora.

Stałe epitety – powtarzające się określenia, które uwypuklają główną cechę bohatera lub zjawiska, np. „szybkonogi Achilles”, „różanopalca Eos”, „gromowładny Zeus”.

Porównanie homeryckie – rozbudowane porównanie, w którym drugi z członów (następujący po spójniku *jak*, *jako*, *jak gdyby* itp.) jest rozwiniętym obrazem o dygresyjnym charakterze. Zachowania ludzi (lub, rzadziej, czynności przedmiotów) są zwykle zestawione z zachowaniem zwierząt lub zjawiskami przyrodniczymi.

Lecz jako oderwana siłą wód opoka,
Po ostrych skacząc progach, upada z wysoka,
Leci, trzęsą się lasy – ale na dolinie
Pęd się jej zatrzymuje i ruch całkiem ginie:
Z takim zapędem Hektor na Greki uderzył.

zjawisko przyrodnicze

zachowanie ludzi

Homer, *Iliada* (fragment), przeł. Franciszek Ksawery Dmochowski

ΙΛΙΑΣ

Μῆνιν ἄειδε, θεὰ, Πηληιάδεω Ἀχιλῆος
οὐλομένην, ἣ μυρί' Ἀχαιοῖς ἄλγε' ἔθηκε,
πολλὰς δ' ἰφθίμους ψυχὰς Ἄϊδι προΐαφεν
ἠρώων, αὐτοὺς δὲ ἐλώρια τεῦχε κύνεσσιν
οἰωνοῖσί τε πᾶσι· Διὸς δ' ἐτελείετο βουλή·
ἐξ οὗ δὴ τὰ πρῶτα διαστήτην ἐρίσαντε
Ἄτρεΐδης τε ἄναξ ἀνδρῶν καὶ δῖος Ἀχιλλεύς.

Pierwsze wersy *Iliady* Homera

Inwokacja *Iliady* podkreśla ogrom gniewu największego greckiego wojownika. Kiedy wódz Agamemnon odbiera Achillesowi brankę Bryzeidę, ten pod wpływem emocji porzuca walkę z Trojańczykami. Później gniew bohatera wywołuje śmierć jego przyjaciela Patroklosa – Achilles pomści ją, zabijając w pojedynku Hektora i bezczeszcząc jego zwłoki. Homer uwypukla w ten sposób znaczenie i moc namiętności, od których nie są wolni nawet półbogowie.

Iliada Homera

Tytuł *Iliada* oznacza opowieść o Ilionie, czyli o Troi. Epos przedstawia [jeden z epizodów wojny trojańskiej](#), 50 dni z ostatniego roku dziesięcioletniego oblegania Troi przez Greków (Achajów).

Paul Peter Rubens, *Sąd Parysa*, 1632-1635

Wojnę trojańską spowodowało porwanie Heleny, żony króla Sparty Menelaosa, przez trojańskiego księcia Parysa, syna króla Priama. Obraz Rubensa odwołuje się do mitologicznej przyczyny konfliktu: gdy na weselu Peleusa i Tetydy bogini niezgody Eris rzuciła na stół jabłko z napisem: „Dla najpiękniejszej”, sięgnęły po nie Hera, Atena i Afrodyta, a ich spór miał rozsądzić właśnie Parys. Uznał on za najpiękniejszą Afrodytę. Bogini ofiarowała mu w nagrodę najpiękniejszą kobietę – Helenę – i pomogła ją porwać, co stało się zarzewiem konfliktu.

PRZYCZYNA

MIEJSCE

UCZESTNICY

PRZEBIEG

ZAKOŃCZENIE

Stanisław Wyspiański,
ilustracje do *Iliady*
Homera

Przyjaźń Achillesa
i Patrokłosa

Iliada Homera

Tytuł *Iliada* oznacza opowieść o Ilionie, czyli o Troi. Epos przedstawia [jeden z epizodów wojny trojańskiej](#), 50 dni z ostatniego roku dziesięcioletniego oblężenia Troi przez Greków (Achajów).

Troada (Troas) – kraina historyczna w Azji Mniejszej (dziś na terenie Turcji). Jej główne miasto – **Troja** – zostało założone na równinie u podnóża góry Ida. Opływała je rzeka **Skamander**. Przy wznoszeniu murów obronnych miasta mieli pomagać bogowie: Posejdon i Apollo.

Posłuchaj: Odkrycia Heinricha Schliemanna

PRZYCZYNA

MIEJSCE

UCZESTNICY

PRZEBIEG

ZAKOŃCZENIE

Stanisław Wyspiański,
ilustracje do *Iliady*
Homera

Przyjaźń Achillesa
i Patroklosa

Iliada Homera

Tytuł *Iliada* oznacza opowieść o Ilionie, czyli o Troi. Epos przedstawia [jeden z epizodów wojny trojańskiej](#), 50 dni z ostatniego roku dziesięcioletniego oblężenia Troi przez Greków (Achajów).

Grecy	Trojańczycy	PRZYCZYNA
<ul style="list-style-type: none"> • Achilles – syn Peleusa i Tetydy, nieśmiertelny dzięki zanurzeniu w wodach Styksu • Menelaos – król Sparty, mąż porwanej Heleny • Agamemnon – naczelny wódz Greków, król Myken, starszy brat Menelaosa • Diomedes – król Argos • Odyseusz – władca Itaki • Patroklos (Patrokles) – przyjaciel Achillesa, zabity przez Hektora • Nestor – król Pylos, najstarszy z greckich wodzów • Ajaks – dzielny wojownik zwany Wielkim • Neoptolemos – syn Achillesa 	<ul style="list-style-type: none"> • Priam – król Troi • Hektor – syn króla Priama, zabity przez Achillesa w odwecie za śmierć Patroklosa • Parys – królewicz trojański, którego decyzja stała się przyczyną konfliktu; zabił Achillesa, trafiwszy go strzałą z tuku w piętę • Eneasz – potomek Zeusa, ocalony po upadku Troi 	MIEJSCE
		UCZESTNICY
		PRZEBIEG
		ZAKOŃCZENIE
Sprzyjający im bogowie: Hera, Atena, Posejdon, Hefajstos, Hermes	Sprzyjający im bogowie: Afrodyta, Ares, Apollo, Artemida	

Stanisław Wyspiański, ilustracje do *Iliady* Homera

Przyjaźń Achillesa i Patroklosa

Iliada Homera

Tytuł *Iliada* oznacza opowieść o Ilionie, czyli o Troi. Epos przedstawia [jeden z epizodów wojny trojańskiej](#), 50 dni z ostatniego roku dziesięcioletniego oblężenia Troi przez Greków (Achajów).

Giovanni Domenico Tiepolo, *Wprowadzenie konia trojańskiego do Troi*, 1760

Według Homera oblężenie Troi trwało 10 lat. W tym czasie miały miejsce liczne potyczki, m.in. opisany w *Iliadzie* pojedynek Achillesa i Hektora, żadnej ze stron nie udało się jednak rozstrzygnąć konfliktu na swoją korzyść. W końcu Achajowie zdobyli miasto podstępem – dzięki pomysłowi Odyszeusza.

PRZYCZYNA

MIEJSCE

UCZESTNICY

PRZEBIEG

ZAKOŃCZENIE

Stanisław Wyspiański,
ilustracje do *Iliady*
Homera

Przyjaźń Achillesa
i Patroklosa

Iliada Homera

Tytuł *Iliada* oznacza opowieść o Ilionie, czyli o Troi. Epos przedstawia [jeden z epizodów wojny trojańskiej](#), 50 dni z ostatniego roku dziesięcioletniego oblegania Troi przez Greków (Achajów).

Francisco Collantes, *Pożar Troi*, XVII w.

Gdy Trojanie zobaczyli przed bramą wielkiego konia, uznali, że to dar pożegnalny Achajów, i mimo ostrzeżeń wieszczki Kasandry wprowadzili go do środka. W nocy z konia wyszli ukryci tam greccy wojownicy i otworzyli wrota Troi, która została zdobyta i spalona.

PRZYCZYNA

MIEJSCE

UCZESTNICY

PRZEBIEG

ZAKOŃCZENIE

Stanisław Wyspiański,
ilustracje do *Iliady*
Homera

Przyjaźń Achillesa
i Patroklosa

